

ד א ב ג טושיע ח"מ סי'  
שלא סעי' א בהגיה:  
ה ד ה מ"י פ"ח מהל'  
חובל ומזיק הל' ט סמנ'  
עשין ע טושיע ח"מ סי'  
שפח סעיף ט:

תורה אור השלם

- 1 תורה השמש יאספון ואל מעונתם ירצצו: יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב: תהלים קד כב-כג
- 2 תשת חשך ויהי לילה בו תרמש כל חיתו יער: תהלים קד כ
- 3 יארב במסתור בארץ בהכה יארב לחרטוף עני יחטף עני במשכו ברשתו: תהלים ט
- 4 שמור פיו ולשונו שמר מצרות נפשו: משלי כא כג
- 5 לבן שמה לבי ויגל כבודי אף בשרי ישכן לבטחו: תהלים טז ט

פג: השוכר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא

א [פסחים ב: מנינה יב: ע"ג א: ג] ג [שבת קנבג, א] ז"ל בסוכה ד סנהדרין פב. [טז, ה] ו' תוס' סוטה ח: ד"ה מי שנתחייב וחו' סנהדרין לו: ד"ה מיום שחבר וחו' סנהדרין לו: ד"ה ז: ד"ה דין כו, א] ו' [שערי תורה] ו' [פסחים ב: א] ו' [אמאי נקט טפי פלג' ח] [פסחים ב: א] דשעת הולאת והכנסת פועלים כצ"ל וכן בסמוך. רש"י.

הגהות הב"ח

א) גמ' אמר ליה מא' אמרין: (ג) תוס' ד"ה פסחים ב: א] ו' [אמאי נקט טפי פלג' ח] [פסחים ב: א] דשעת הולאת לא קאמר טפי מהנך:

פועל בכניסתו משלו. פי' בכניסתו לצימו מן המלאכה משלו בשעה שהיא שלו דהיינו אחר יציאת הכוכבים לפי שחזרה לצימו אינו לזורך בעל הבית ולכן אין לו להתנגל בשציל החזרה שאינה ממלאכת צעה"צ וציאתו למלאכה משל צעה"צ דזמן המלאכה הוא מהנך עד זאת הכוכבים ולא מעמוד השחר כמשמע דפרק אמר להם הממונה (יומא דף כח: וס) דתנן האיר כל המזרח ויאלו כל העם לשכור פועלים משמע שלא היו נכנסים למלאכה עד הנך וכן משמע ברש פסחים (דף ב: וס ד"ה ר"א) דקאמר התם דאסור לעשות מלאכה מהנך צעה"צ פסחים ו' אמאי (ט) טפי מהנך אלא לפי שהוא זמן התחלת פועלים לעשות מלאכה ואע"ג דבעורא כתיב גבי ציט צית המקדש שהיו עושין מעלות השחר התם משום כבוד צהמ"ק הוה מקדמי טפי אצל שאר פועלין לא היו יוצאין למלאכה אלא מהנך ואילך שהליכה היא לזורך בעל הבית ואע"פ שמוכר כניסה שהיא בסוף היום קודם יציאה שהיא בצוקר כן דרך הגמרא כהוא דאמר רב יהודה ל' לעולם יכנס אדם צבי טוב ואלא צבי טוב ובעושין פסין (עירובין דף כא.) אצל מטפס ועולה מטפס ויורד ואע"ג דשעת הכנסת פועלים דריש פרק שום היתומים (ערכין דף כא: וס ד"ה בשעת) היינו שעת הכנסת פועלים למלאכה כדמוכח התם וכן צפ' כל הנשבעין (שבוטות דף מה: מ) מכניס לו פועלים ומוציא לו פועלים התם לשון הכנסה והולאה היא אצל הכא נקט כניסה ויציאה דהיינו כניסה לצימו ויציאה מצימו ופי' זה משמע צבי"ר ואפילו לשון הכנסה מפרש התם כניסה לצימו והכי איתא התם פרשת ואלא יוצא יעקב מן השדה צערב תנין תנן השוכר את הפועלים ופסק ענהם להשכים ולהעריב כו' אמר ר' מנא צמקוס שאין מנהג תנאי צ"ד הוא שמהא הולאה משל צעה"צ והכנסה משל פועלים הולאה משל צעה"צ מנין דכתיב (תהלים קד) תזרח השמש יאספון מכאן ואילך יאלא אדם לפעלו הכנסה משל פועל מנין דכתיב (שם) ולעבודתו עדי ערב וכן פירש צמקוס אלא שפירש בכניסתו משלו מותר משלו שאינו הולך עד אחר זאת הכוכבים ומה שהוכיח ויתור אין נראה לר"י שאינו מותר כלום ור"ח פירש בכניסתו למלאכתו וזמן משלו לצעה"צ וממחר לזאת קודם הנך שהוא זמנו לזאת ויאלא מעלות השחר ולכן ציאתו ממלאכתו משל צעה"צ שיואלא קודם זאת הכוכבים שיגיע לצימו עד זאת הכוכבים והוה משל צעה"צ שהרי דינו היה עד זאת הכוכבים כמו שצ"ל מן הפסוק וקמ"ל ריש לקיש ששני העולם מנהגם מדין הפסוק שמיא לקיים הא דאמר לעולם יכנס אדם צבי טוב ופי' שכן משמע צבי"ר ואדרב' שם משמע כפי' קמא ועוד קשה לפירושו דמאי פריך וליחזי היכי נהיגי הא ריש לקיש לא אהא למימר שרין לעשות כן אלא אהא לשמועין למה שישו פועלים מנהגם מפועל דלורייא:

כניסתו. לעיר: משנו. כריך לוותר משלו אלא בעל הבית ולהחשיך אללו: וציאתו. למלאכתו צוקר: משל בעל הבית. אינו כריך להקדים אלא עם הנך החמה: יאספון. החיות. דלעיל מיניה כתיב משת חשך ויהי לילה זו תרמוש כל חיתו יער תזרח השמש וגו' וסמין ליה יאלא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב עד שתחשך: וליחזי היכי נהיגי. צעיר והכל כמנהג המדינה ודריש לקיש מאי היא: צנקוטאי. שנתלקטו ממקומות הרבה ויש מקום שמקדימין ויש מקום שמתחשין וליאלא למיסמך אלא דלורייא: אלו רשעים שצו. שמניחין להן יכולת להנך ברשעם ואין נפרעין מהם: סוטה שמש. לעולם הבא: ואלו מעונתם ירצצו. הדקיקים: עדי ערב. עד יום מותו: פרהגונא. ממונה של מלך: ספיס גנני. בזק אחריהן ותופסן: היכי יללה להו. להצין תחזולותם: לאו כחיותא מסילי. וכי לא כחיות נמשלו שמתחזלות ציום במסתריהם: דלמא. הני דשקלת דדיקי נינהו: הרמנא דמלאכה הוא. מלות המלך היא: צארצע שני. שהיא שעת סעודה והכל נכנסין צמנויות וסועדין: אקדומי אקדיס לגירסיה. השכים צעוד לילה ולכן הוא מנמנס: ואי פועל הוא. שכיר יוס: ואי עמידה צלילא. אומן שמלאכתו צלילה: רדודי רדיד. תרגום וירקעו את פחי (שמות לו) ורדידו. מותח חוטי נחושת וצול לעשות מחטין ואומנותו צלילה לפי שמושבו צכלי אומנותו צנקצים דקים זה דק מזה ואין קולו נשמע צלילה ואפילו לא נשמע קול פטיש צימו צלותו לילה אין לך לתופסו על כך דלמא רדודי רדיד: גננא הוא. ולכן הוא ישן שניעור צלילה לארוב צוברי דרכים או לחפור צמים: קריינא דאיגרסא. משל הוא: פרוונקא. שליח: חומץ בן יין. רשע בן לדיק: יאלא בעל הכרם. הקצ"ה כי כרם ה' צבאות בית ישראל: ויגלה. ויטול את קוליו של כרם: קרי עליה. על הכובס: זקפיהו. מלאוהו: קס. רבי אלעזר: סופי זקפיה. תחת העץ: על נערה מאורסה. שהיא צקילה וכל הנסקלין תלתי: ודאוט שלנס. מקום שיש טעם בצצר כגון הנך דניימי צמנותא: דיקולי דסרצא. סלים מלאין שומן. לפי שצער צצר היה מאל: צשמא. לנסות אס סריח וירוס תולעים: כל סרצא לא מסרת. אל"כ יש צצר עמו: שורייקי סומקי. גוויס אדומים והן מין הצצר: כי

פועל בכניסתו משלו ביציאתו משל בעל הבית שנאמר תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירצצו יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב וליחזי היכי נהיגי בבעיר חדשה וניחזי מהיכא קא אתו בנקוטאי איבעית אימא דאמר להו דאגריהו לי כפועל דאורייתא דריש רבי זירא ואמרי לה תני רב יוסף מאי דכתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער תשת חשך ויהי לילה זה ה' העולם הזה שדומה ללילה בו תרמוש כל חיתו יער אלו רשעים שבו שדומין לחיה שביער תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירצצו תזרח השמש לצדיקים יאספון רשעים לגיהנם ואל מעונתם ירצצו אין לך כל צדיק וצדיק שאין לו מדור לפי כבודו יצא אדם לפעלו יצאו צדיקים לקבל שכרן ולעבודתו עדי ערב כמו שהשלים עבודתו עדי ערב ר' אלעזר ב"ר שמעון אשכח לההוא פרהגונא דקא תפוס גנבי אמר ליה היכי יכלת להו לאו כחיותא מתילי דכתיב בו תרמוש כל חיתו יער איכא דאמרי מהאי קרא קאמר ליה צ'ארב במסתר כאריה ב'סוכו דלמא שקלת צדיקי ושבת רשעי א"ל ומאי אעביד הרמנא דמלכא הוא אמר א' תא אגמוך היכי תעביד עול בארבע שעי לחנותא כי חזית איניש דקא שתי חמרא וקא נקיט כסא בידיה וקא מנמנס שאול עילוייה אי צורבא מרבנן הוא גויים אקדומי קדים לגרסיה אי פועל הוא קדים קא עביד עבידתיה ואי עבידתיה בליליא רדודי רדיד ואי לא גנבא הוא ותפסיה אישתמע מילתא בי מלכא אמרו קריינא דאיגרסא איהו ליהו פרונקא אתיוה לרבי אלעזר ברבי שמעון וקא תפוס גנבי ואזיל שלח ליה ר' יהושע בן קרחה חומץ בן יין יעד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה שלח ליה קוצים אני מכלה מן הכרם שלח ליה ייבא בעל הכרם ויכלה את קוציו יומא חד פגע ביה ההוא כובס קרייה חומץ בן יין אמר מודחציף כולי האי שמוע מינה רשיעא הוא אמר להו תפסוהו תפסוהו לבתר דנח דעתיה אזל בתריה לפרוקיה ולא מצי קרי עליה שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו זקפוהו קם תותי זקיפא וקא בכי אמרו ליה רבי אל ירע בעיניך שהוא ובנו בעלו נערה מאורסה ביום הכפורים הגיה ידו על בני מעיו אמר שישו בני מעי שישו ומה ספיקות שלכם כך ודאות שלכם על אחת כמה וכמה מובטח אני בכם שאין רמה ותולעה שולטת בכם ואפי' הכי לא מייבתא דעתיה אשקויהו סמא דשינתא ועיילוהו לביתא דשישא וקרעו לכריסיה הוה מפקו מיניה דיקולי דיקולי דתרבא ומותבי בשמשא בתמוזי ואב ולא מסרחי כל תרבא גמי לא סריח כל תרבא לא סריח שורייקי סומקי מסריח הכא אף על גב דאיכא שורייקי סומקי לא מסריח קרי אנפשיה אף בשרי ישכון לבטח ואף ר' ישמעאל ברבי יוסי מטא בי

בני מעי שישו ומה ספיקות שלכם כך ודאות שלכם על אחת כמה וכמה מובטח אני בכם שאין רמה ותולעה שולטת בכם ואפי' הכי לא מייבתא דעתיה אשקויהו סמא דשינתא ועיילוהו לביתא דשישא וקרעו לכריסיה הוה מפקו מיניה דיקולי דיקולי דתרבא ומותבי בשמשא בתמוזי ואב ולא מסרחי כל תרבא גמי לא סריח כל תרבא לא סריח שורייקי סומקי מסריח הכא אף על גב דאיכא שורייקי סומקי לא מסריח קרי אנפשיה אף בשרי ישכון לבטח ואף ר' ישמעאל ברבי יוסי מטא בי

נהיגי הא ריש לקיש לא אהא למימר שרין לעשות כן אלא אהא לשמועין למה שישו פועלים מנהגם מפועל דלורייא:

אמר